

education and its development. Serious transformations in people's everyday life also affected education. As an independent state, we must remember and not forget our roots.

Considerable attention in the article is paid to the coverage of the process of origin of schools in Oleksandrivka, Berdiansk and Melitopol districts of Ekaterinoslav province. The factors influencing the development of public education in the Zaporizhia region of the end of the XVIII - the beginning of the XXI century are determined. On the initiative of M. Korph about 70 schools were opened in Oleksandrivsk district (now the territory of Zaporizhia region).

M. Korph has a leading role in the formation and development of public education in Zaporozhia region. An outstanding teacher was one of the first in Russia to demand universal compulsory primary education in the native language. He opened schools in Alexander Region and became an initiator and organizer of teachers' congresses. At the same time M.Korph was the first in the Zaporozhia region who raises the establishment of a secondary school and craft school.

Key words: *education, Zaporizhia region, schools, public education, pedagogical activity, formation*

Стаття надійшла до редакції 12.07.2020 р.

УДК 378.011.3-051:81

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223326>

НАДІЯ СКРИПНИК

ORCID: 0000-0002-6847-200X

Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ЕФЕКТИВНІСТЬ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-СЛОВЕСНИКІВ

Розглянуто аудиторні форми організації освітнього процесу (лекції, практичні, семінарські заняття) під час підготовки студентів-філологів. Окреслено їх різновиди, методика підготовки та проведення. У науково-методичних студіях обґрунтовано сутність дефініцій «лекція», «практичне заняття», «семінарське заняття», охарактеризовано основні види та функції аудиторних форм занять у вищій школі. Презентовано технологію організації та описано орієнтовну модель проведення однієї із форм аудиторного заняття з української мови. Акцентовано на тому, що в процесі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів-словесників під час підготовки та проведення аудиторних форм організації навчання у студентів виробляється вміння виразнювати мовлення, мовленнєву вправність, мотивуються пізнавальні потреби досконалого володіння культурою усного мовлення в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях у процесі навчальної, наукової та професійної діяльності.

Ключові слова: лекція, практичне заняття, семінарське заняття, освітній процес, студент-словесник, комунікативно-мовленнєва компетентність

Постановка проблеми в загальному вигляді та вказівка на її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нині заклади вищої освіти висувують нові вимоги до організації освітнього процесу підготовки майбутніх учителів української мови, що зумовлено низкою потреб і закономірностей розвитку сучасного суспільства. В умовах відкритого демократичного суспільства великої ваги набуває вміння студента висловлювати свою думку, вміння виразнювати мовлення, мовленнєву вправність. Пріоритетного значення в цьому контексті набуває комунікативно-мовленнєва компетентність студента-словесника, адже усне мовлення та мовленнєвий етикет завжди були одними із основних складників культури і невід'ємним елементом загальноприйнятих норм мовлення та видів мовленнєвої діяльності.

Аналіз найвагоміших публікацій. Різні аспекти проблеми пошуку ефективних форм навчання знайшли своє відображення в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки (Я. А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, А. В. Дістервег, Дж. Дьюї, К. Д. Ушинський, Т. Лубенець, В. О. Сухомлинський та ін.). Проаналізувавши праці (З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Дороз, І. Дроздова, О. Караман, С. Караман, Н. Мордовцева, А. Нікітіна, Н. Остапенко, М. Пентиліук, Л. Попова, О. Потапенко, О. Семенов, Т. Симоненко, І. Хом'як) та інших сучасних лінгводидактів, можемо стверджувати, що найбільш результативною формою організації навчання є аудиторні форми роботи.

Науковець О. Семенов, розробляючи систему професійної підготовки майбутніх учителів-словесників, пропонує такі аудиторні форми навчання: лекція, практичні заняття, семінар, колоквиум, водночас зосереджуючи увагу на тому, що «популярності набувають дискусії, тьюторські заняття, мікрвикладання, рольові ігри, моделювання, наукові майстерні, модульні технології, методичні презентації» (Семенов, 2002, с. 92). Погоджуємось із думкою М. Фіцули про те, що семінарське заняття «передбачає самостійне вивчення учасниками освітнього процесу за завданнями викладача окремих питань і тем лекційного курсу з наочним оформленням матеріалу у вигляді

реферату, доповіді, повідомлення, презентації тощо», а лекція – словесний метод навчання, особливістю якої є усний виклад великого за обсягом, складного за логікою навчального матеріалу (Фіцула, 2006, с. 127).

Вирішення досі не вирішених аспектів наукової проблеми. Проблема підготовки та проведення аудиторних форм занять у вищих освітніх закладах актуальна на сучасному етапі становлення системи вищої освіти України. Попри суттєві напрацювання вважаємо за доцільне зосередити увагу на описі нових видів уже апробованих навчальних форм – лекцій, практичних і семінарських занять для ефективної та якісної підготовки майбутніх учителів-філологів.

Мета статті полягає в ознайомленні, аналізі особливостей організації й ефективності проведення аудиторних занять у практиці вищої школи.

Поставлені цілі передбачають вирішення таких завдань: розглянути зміст понять «лекція», «практичне і семінарське заняття», визначити їх місце серед форм організації навчання; дослідити ефективний вплив аудиторних форм організації навчання у формуванні комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів української мови.

Виклад основного матеріалу. Процес навчання у вищих закладах освіти відбувається в межах багатоманітної цілісної системи організаційних форм. Форма організації освітнього процесу – спосіб організації, побудови й проведення навчальних занять, у яких реалізуються зміст (Мешко, 2010, с. 68-75). Форми організації навчання – цілеспрямована, чітко організована, змістовно насичена й методично забезпечена система пізнавального та виховного спілкування, взаємодії, співпраці викладачів та студентів (Крисько, 2001, с. 316).

Зауважимо, що освітній процес у гуманітарно-педагогічному коледжі реалізується за допомогою таких аудиторних та позааудиторних формах роботи: навчальні заняття (лекція, практичне заняття, семінарське заняття, лабораторна робота), консультації, контрольні заходи, виконання індивідуальних завдань, виробнича (педагогічна) практики, екскурсії, науково-практичні конференції, курсові роботи, дипломні роботи, самостійна робота, дистанційне навчання.

Предметом даної розвідки є аудиторні форми навчання студентів. Лекція (лат. *lectio* – читання) – систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу, будь-якого питання, теми, розділу, предмета, методів науки (Курлянд (Ред.), 2005, с. 124). Лекція – основний вид навчальних занять, призначених для викладення теоретичного матеріалу. Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

Навчальні лекції: вступні, підсумкові, тематичні, оглядові, консультативні, лекційні спецкурси; за способом викладу матеріалу: бінарні, лекції-дискусії, лекції проблемні, мультимедійна лекція, лекції-конференції, лекції із запланованими помилками; лекції-бесіди тощо.

Рускуліс Л. стверджує, що кожен із видів лекцій обов'язково повинен передбачити елементи презентації, мультимедіа, кіно-, аудіо- й відеофрагменти, що є необхідним на часі інтенсивного розвитку інформатизації суспільства й сприяє зацікавленню студентської аудиторії, робить заняття більш динамічним, учить студента інтерпретувати й критично аналізувати побачене (Рускуліс, 2016, с. 266).

Пропонуємо орієнтовну модель лекції-бесіди з курсу «Українська мова (за професійним спрямування)», змістовий модуль «Культура та стилістика професійного мовлення» на тему: «Культура мовлення у професійно-педагогічному спілкуванні. Вимоги до мовлення вчителя. Мовленнєвий етикет у професійному спілкуванні», на яку винесено наступні питання:

1. Культура мовлення у професійно-педагогічному спілкуванні.
2. Правильність як найважливіша вимога до мовлення педагога.
3. Комунікативні вимоги до професійно-педагогічного мовлення.
4. Мовленнєвий етикет у педагогічному спілкуванні.

Самодіагностування рівня володіння професійним педагогічним мовленням. Самодиктант «Лікнеп»: Студенти, сьогодні на протязі лекції ми виконаємо слідуєчий об'єм роботи: перевіримо, чи всі вірно справилися з домашнім завданням; познайомимося з новою темою «Вимова та правопис слів із ненаголошеними [e], [и] в корені слова»; дамо відповіді на задані мною запитання; зробимо пару вправ на закріплення вивченого та складемо усну зв'язну розповідь за серією малюнків. Тож давайте приступимо до роботи.

Ми вважаємо, що такий вид лекції стимулював студентів до глибокого аналізу наукових джерел з теми, а розроблення системи самостійної підготовки, дало змогу різнобічно розкрити актуальні проблеми бесіди та підготувати майбутнього фахівця-філолога до професійної мовленнєвої діяльності.

Сучасний студент повинен володіти культурою мовлення та комунікативно-мовленнєвими компетенціями для вирішення професійно орієнтованих завдань, у нього повинні бути сформовані професійні інтереси, здатність самостійно формулювати завдання і визначати способи їх рішень, здатність працювати з інформацією в команді, налагодження соціальних зв'язків, а сприяють цьому вміння практично застосовувати теоретичні знання на практиці.

Практичне заняття (лат. – діяльний) – вид навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача шляхом виконання певних відповідно сформульованих завдань закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування.

На нашу думку, інтенсифікація сучасного освітнього процесу потребує використання на практичних заняттях передових технологій навчання, а саме активні та інтерактивні методи й прийоми навчання (елементи дискусії, ділової гри, «мозкового штурму», діадної форми роботи студентів (виконання завдань для закріплення матеріалу парами, контролю знань, оцінювання виконаних дій і завдань), вправи (групові та індивідуальні), аналіз конкретних професійних ситуацій, вирішення завдань, робота з документами і діловими паперами, моделювання ситуацій) тощо.

Головне їх завдання, як підкреслює Г. Товканець, – закріплення теоретичних знань, оволодіння апаратом наукових досліджень; поглиблення й уточнення знань; формування інтелектуальних навичок і вмінь планування, аналізу й узагальнень (Товканець, 2001, с. 41). Під час таких занять у студентів формуються практичні вміння й

навички розв'язання завдань, закріплюються вже наявні уміння, розвивається здатність самостійно використовувати весь багаж знань для вдосконалення певних дій.

У межах наших студій розроблено й упроваджено практичне заняття на тему «Публічний виступ», яке передбачало розгляд наступного письмового завдання: написати дві промови (інформаційну та агітаційну) на тему «Громадянська позиція сучасного студента» або «Мистецтво спілкування як необхідна передумова життєвого успіху». Інструктаж. Для успішного виконання завдання скористайтеся як лекційним матеріалом (про структуру, етапи створення, засоби вираження, умови успішного публічного виступу), так і нижче висвітленою інформацією: Інформаційна промова. У ній розкриваються відомості про навколишній світ та перебіг процесів, що відбуваються в різних сферах людського життя – політичній, соціальній, економічній, освітній, духовній тощо. Така промова повинна і надати нову інформацію про подію, предмет, ситуацію у формі розповіді, опису, міркування, і зацікавити аудиторію.

Агітаційній промові притаманне лаконічне емоційне пояснення важливого питання, пропагування певних думок, переконань, ідей, теорій тощо, активне спонукання до їх реалізації в житті. Фактично, це всі складові промови мітингової. Торкаючись актуальних суспільно-політичних проблем, активно впливаючи на свідомість, промовець спонукає слухача до певної діяльності, до необхідності зайняти ту чи іншу громадянську позицію, змінити погляди чи сформулювати нові.

Семинар (лат. *seminarium* – розсадник) (традиційний (тематичний) семінар) – форма організації навчання, під час якої викладач організовує вивчення попередньо визначених тем (Практикум..., 2015, с. 109). На підставі індивідуальних завдань (повідомлень, рефератів, доповідей) студенти-філологи готують тези виступів із запропонованих проблем. На семінарському занятті викладач оцінює рівень підготовлених студентами рефератів, виступів, повідомлень, доповідей, активність їх в дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Семинарські заняття варто запроваджувати на старших курсах, «коли у студентів уже сформувався достатній обсяг теоретичних знань з української мови і відповідні уміння й навички застосування їх у професійному дискурсі» (Климова, 2010, с. 222). Отже, семінари сприяють розвитку творчої самостійності студентів, вираженню мовлення, поглиблюють їх інтерес добирати та аналізувати довідкову літературу й висловлювати власні критичні думки про прочитане, розвивають уміння та навички публічного виступу, а також допомагають аргументувати особисті переконання й глибокому засвоєнню фундаментальних знань.

Під час викладання тієї чи іншої дисципліни рекомендується використовувати різні види семінарських занять, зокрема: семінари-бесіди, наукові семінари, семінар-пресконференція, семінар з використанням ігрових ситуацій (наприклад: «Що, де, коли?», «Брейн-ринг», «КВК»), міжпредметні семінари, власне семінари – це розгорнута бесіда, доповідь (повідомлення), обговорення рефератів і творчих робіт, коментоване читання, розв'язування завдань, диспут, конференція тощо.

Зокрема, ми вважаємо, що найбільш ефективним видом семінарського заняття у процесі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності з навчальної дисципліни риторика є семінар-конференція. Тема: Риторика як наука. Види та жанри красномовства.

План (питання для обговорення)

1. Історичний аспект розвитку риторики: основні етапи; ключові постаті.
2. Поняття про оратора. Особистість та функції оратора в сучасному світі.
3. Ключові ознаки та закони класичної риторики.
4. Специфіка видів красномовства (академічне, соціально-політичне, дипломатичне, судове, військове, церковно-богословське, суспільно-побутове, рекламне).
5. Особливості змісту та структура жанрів основних видів красномовства: монологічні (повідь, повідомлення, промова, лекція, виступ, огляд, репліка, спростування); діалогічні (бесіда, інтерв'ю, обговорення, суперечка); полілогічні (дискусія, диспут, полеміка, дебати).
6. Етика і психологія мовленнєвої комунікації (моральні цінності співрозмовників, мовний етикет, полеміка в спілкуванні, конфлікт та методи його вирішення).

Питання для дискусії: 1. Доведіть вплив мовленнєвого закону на формування й розвиток уміння володіти ефективним мовленням (оформлювати свою думку в дієву словесну форму – це система комунікативних якостей мовлення). 2. Наведіть факти, які свідчать про те, що комунікативна поведінка педагога – це чинник мотивації навчальної діяльності. 3. Обґрунтуйте твердження, що риторика – це найоптимальніший шлях мовленнєвого розвитку людини.

На нашу думку, пропонувані питання для обговорення передбачали ґрунтовну, професійну науково-теоретичну підготовку студентів-словесників, сприяли удосконаленню вміння висловлювати й аргументувати власні думки, критично аналізувати аргументи опонентів, готувати та презентувати матеріали візуалізації.

Висновки з дослідження та перспективи подальшої розробки цього тематичного напрямку. Аналіз науково-методичних праць, власний досвід роботи в закладі вищої освіти переконують, що професійно проведені аудиторні заняття сприяють удосконаленню вмінь та навиків вести діалог, монолог, дискусію, бесіду, конференцію тощо; спрямованні на вираження мовлення студентів-словесників та на досконале володіння літературними нормами в усній і писемній формах мовлення, розвивають творче мислення. Використання різних форм і видів аудиторних занять сприяє формуванню компетентних, мобільних, самоорганізованих майбутніх фахівців у царині філології. З'ясовано, що вибір форм організації навчання залежить від основних завдань освіти і виховання, від мети заняття і змісту навчального матеріалу дисципліни, від складу академічної групи, від педагогічної майстерності викладача.

Важливою перспективою подальших наукових досліджень є розгляд позааудиторних форм організації навчання та їх вплив на формування комунікативно-мовленнєвої компетентності студентів-словесників.

Список використаних джерел

- Горошкіна, О., Караман, С. (2015). *Практикум з методик навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі*: навч. посіб. Взято з <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/399> (дата звернення: 27.07.2020).
- Климова, К. Я. (2010). *Теорія і практика формування мовно-комунікативної професійної компетенції студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних університетів*: монографія. Житомир: РУТА.
- Крысько, В. Г. (2001). *Психология и педагогика: Схемы и комментарии*. Москва: Владос-Пресс.
- Курлянд, З. Н. (Ред.). (2005). *Педагогіка вищої школи*. Київ: Знання.
- Мешко, Г. М. (2010). *Вступ до педагогічної професії*: навч. посіб. Київ: Академвидав.
- Рускуліс, Л. (2016). Лекція за способом викладу навчального матеріалу в системі підготовки майбутнього вчителя української мови. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 140, 263-268.
- Семенов, О. М. (2002). *Організація науково-дослідної роботи студентів філологічних факультетів педагогічних університетів*. Київ; Глухів: ІППП ІПН України: ГДПУ.
- Товканець, Г. В. (2001). *Університетська освіта*: навч.-метод. посіб. Київ: Кондор.
- Фіцула, М. М. (2006). *Педагогіка вищої школи*: навч. посіб. Київ: Академвидав.

References

- Fitsula, M. M. (2006). *Pedahohika vyshchoi shkoly [Higher school]*: navch. posibnyk. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
- Horoshkina, O., & Karaman, S. (Eds.). (2015). *Praktykum z metodyky navchannia movoznavchychk dystsyplin u vyshchii shkoli [Workshop on methods of teaching linguistic disciplines in high school]*: navch. posibnyk. Retrieved from <ftp://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/399> [in Ukrainian].
- Klymova, K. Ya. (2010). *Teoriia i praktyka formuvannia movno-komunikatyvnoi profesiinoi kompetentsii studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei pedahohichnykh universytetiv: monohrafiia [Theory and practice of formation of language-communicative professional competence of students of non-philological specialties of pedagogical universities: monograph]*. Zhytomir: RUTA [in Ukrainian].
- Kryisko, V. G. (2001). *Psihologiya i pedagogika : Shemy i kommentarii [Psychology and Pedagogy: Diagrams and Comments]*. Moskva: Vlados-Press [in Russian].
- Kurliand, Z. N.(Ed.). (2005). *Pedahohika vyshchoi shkoly [Pedagogy of high school]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Meshko, H. M. (2010). *Vstup do pedahohichnoi profesii [Introduction to the teaching profession]*: navch. posibnyk. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
- Ruskulis, L. (2016). Lektsiia za sposobom vykladu navchalnoho materialu v systemi pidhotovky maibutnoho vchytelia ukrainskoi movy [Lecture on the method of teaching material in the system of training future teachers of the Ukrainian language]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky [Bulletin of Taras Shevchenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences]*, 140, 263-268 [in Ukrainian].
- Semenoh, O. M. (2002). *Orhanizatsiia naukovu-doslidnoi roboty studentiv filolohichnykh fakultetiv pedahohichnykh universytetiv [Organization of research work of students of philological faculties of pedagogical universities]*. Kyiv; Hlukhiv: IPPP IPN Ukrainy: HDPU [in Ukrainian].
- Tovkanets, H. V. (2001). *Universytetska osvita [University education]*: navch.-metod. posibnyk. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

SKRYPNYK N.

Department Communal Institution of Higher Education «Vinnytsia Humanitarian and Pedagogical College», Ukraine

EFFICIENCY OF FACE TO FACE TRAINING IN THE FORMATION OF STUDENTS-PHILOLOGISTS' COMMUNICATIVE AND SPEECH COMPETENCE

The urgency of the topic is due to current trends in education. The learning process in higher education institutions is implemented within a diverse holistic system of organizational forms and methods of teaching. The article is devoted to the organization the face to face training (lectures, practical and seminar) during the preparation of students-philologists. Their varieties, methods of preparation and implementation are outlined. In scientific and methodical studies the essence of the definitions "lecture", "practical lesson", "seminar lesson" is substantiated, the main types and functions of face to face

training in higher school are characterized. It is emphasized that the lecture is the main form of organization of the educational lesson, which is based on the information-monologue method (influences the expression of students' speech) of presentation and explanation of the material and organization of students' cognitive activity. It was found that the effectiveness of training future specialists in philology depends on the introduction into practice of such classroom forms of training as practical and seminar classes. The expediency of their use in the educational environment is determined not only by the high level of assimilation of theoretical material by students, their age and individual characteristics, such as seminars or practical classes, but also the effectiveness of the necessary practical skills, which largely depends on pedagogical skills, communicative and speech competence of the teachers themselves. The technology of the organization is presented and the approximate model of conducting one of the forms of classroom lesson in the Ukrainian language is described. It is emphasized that in the process of formation future teachers-philologists' communicative-speech competence during preparation and carrying out of classroom forms of the organization of training at students ability to express speech, speech skill is developed, cognitive needs of perfect possession of culture of oral speech in various communicative-speech motivated process of educational, scientific and professional activity.

Key words: *lecture, practical lesson, seminar, educational process, student-philologist, communicative-speech competence*

Стаття надійшла до редакції 07.08.2020 р.

УДК 37.013:069.12+37.091.4Макаренко

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223327>

АНДРІЙ ТКАЧЕНКО

ORCID: 0000-0003-4408-2653

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

МАКАРЕНКОЗНАВЧИЙ ВИМІР МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Узагальнено досвід, представлено стислу хронологію музейного відображення життя і діяльності А. С. Макаренка. Схарактеризовано головні риси функціональної специфіки, що зумовлюють неповторне місце макаренківських музеїв у контексті завдань музейної педагогіки, – аудиторію, систему функцій, суперечності музейної презентації спадщини А. С. Макаренка. Акцентовано увагу на тому, що музей А. С. Макаренка як науковий, мистецький та освітній феномен є оптимальною й креативною формою вивчення, інтерпретації і експозиції спадщини видатного педагога, його багатоаспектна діяльність має розглядатися в категоріях багатьох галузей наукового знання. Підкреслено, що макаренківський музей – це специфічний, яскравий феномен педагогічної культури, виховний, дидактичний і профорієнтаційний потенціал якого виходить за межі традиційної місії музею як компонента освітнього середовища. Музейні установи, присвячені А. С. Макаренку, за рахунок своєї функціональної специфіки не лише суттєво збагачують зміст, завдання і можливості музейної педагогіки як такої, але відкривають новий вимір її парадигмальної сутності.

Ключові слова: музейна педагогіка, спадщина А. С. Макаренка, макаренкознавство, Музей-заповідник А. С. Макаренка в с. Ковалівка Полтавського району, Музей А. С. Макаренка Кременчуцької міської ради Полтавської області, Педагогічно-меморіальний музей А. С. Макаренка Долинської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2 імені А. С. Макаренка, Білопільський музей А. С. Макаренка, Московський Педагогічний музей А. С. Макаренка

Постановка проблеми. Поняття «музейна педагогіка», яке увійшло до педагогічного тезаурусу з легкої руки Г. Фройденталя (Німеччина) ще 1931 року, давно вже отримало повноцінне обґрунтування власного предмета, набуло ще більшої актуальності і в даний час лягло в основу окремого загальноновизнаного наукового напрямку. Теоретичні і практичні аспекти музейної педагогіки стають у центрі уваги все нових дослідників по всьому світу. Разом з тим досі не отримала ґрунтового узагальнення в контексті ідей музейної педагогіки практика діяльності музеїв видатного вітчизняного педагога-письменника Антона Макаренка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найпотужнішу традицію в постановці і реалізації завдань музейної педагогіки має Німеччина, чії відомі педагоги (Г. Кершенштейнер, А. Рейчвейн та інші) розробили педагогічні принципи музейної експозиції. Різні аспекти цієї галузі ставали у центрі уваги і вітчизняних учених (О. Гринів, Л. Гурін, О. Караманов, І. Ласкій, Л. Масол, А. Надєждін, В. Рагозіна, О. Степанюк та ін.), до чийх заслуг можна віднести визначення ролі музейної педагогіки як засобу формування особистості учня.

Тематика створення, наповнення і функціонування музеїв А. С. Макаренка також неодноразово знаходила своє місце на сторінках наукових розвідок. Окрім традиційних путівників заслуговують на увагу роботи, що конкретизують завдання макаренківських музеїв, розглядають їх як своєрідний вид макаренкознавства (Р. Бескіна, Л. Данилова, В. Морозов та ін). В той же час в науці бракує праць узагальнюючого характеру, що розкривали б засадові моменти музейного відображення постаті, слова і справи Антона Макаренка.